लेखाविधि

कक्षा : ११ र १२ **विषय सङ्केत :** Acc. 103 (**कक्षा ११**), Acc. 104 (**कक्षा १२**)

पाठ्यघण्टा : ५ **वार्षिक कार्यघण्टा : १६०**

१. परिचय

लेखाको सैद्धान्तिक ज्ञानलाई व्यावहारिक बनाउँदै लैजाने, यस विषयको सिकाइलाई रोजगारमूलक बनाउने तथा व्यवसायको लेखाङ्कन पद्धतिमा आधुनिक प्रविधि र पद्धतिलाई प्रयोगमा ल्याउने उद्देश्यका साथ कक्षा ११ र १२ को लेखाविधि विषयको पाठ्यक्रम विकास गरिएको हो । राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ को मार्गदर्शनबमोजिम विद्यालय शिक्षाको माध्यामिक तह (कक्षा ११ र १२) मा लेखाविधि विषयको यस पाठ्यक्रममा लेखा प्रणालीको उपयुक्त व्यवस्थापनसम्बद्ध विषयवस्तु समावेश गरिएको छ । यो पाठ्यक्रमको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थीहरूले कुनै सङ्घसंस्था वा कार्यालयको लेखा प्रणाली व्यवस्थापन गर्ने सक्षमता हासिल गर्ने अपेक्षा राखिएको छ । यसका साथै यस पाठ्यक्रमले सम्बन्धित विषयमा उच्च शिक्षाको आधारसमेत तयार गर्ने अपेक्षा छ ।

लेखाविधि विषयको पाठ्यक्रममा आर्थिक कारोवारहरूको प्रारम्भिक अभिलेख, डेबिट क्रेडिटको नियमअनुसार दोहोरो लेखा प्रणाली, सहायक पुस्तिका खाता, सन्तुलन परीक्षणको तयारी, बैङ्क र नगदमा हुने कारोबारको हिसाब, स्थिर सम्पत्तिको ह्रास, वित्तीय विवरण, लेखा प्रणालीमा कम्प्युटरको प्रयोग, नेपाल सरकारको लेखा प्रणाली, गैर नाफामूलक संस्था र कम्पनीको लेखा प्रणाली जस्ता विषयवस्तुका सैद्धान्तिक तथा प्रयोगात्मक पक्षको सिकाइ गर्न विद्यार्थीकेन्द्रित सिकाइ सहजीकरण विधि तथा प्रक्रियामा जोड दिइएको छ । यसबाट विषयवस्तुमा आधारित भई प्रयोगात्मक अभ्यास, स्थलगत अध्ययन भ्रमण, खोजमूलक निरन्तर सिकाइ, सिकाइलाई प्रयोगात्मक र खोजमूलक बनाउन र र मूल्याङ्कन पद्धतिलाई सिकाइ प्रक्रियासँग आबद्ध गरी सान्दर्भिक बनाउन सहज हुने अपेक्षा गरिएको छ । यस पाठ्यक्रमले ज्ञान पक्ष भन्दा पनि सिप तथा अभिवृत्तिमा जोड दिई विषयको अध्ययनलाई व्यवहारिक र प्रयोगात्मक बनाउने प्रयास गरेको छ । वित्तीय यवस्थापनमा आएको नयाँ नयाँ अवधारणा र परिवर्तित प्रविधि र पद्धतिलाई समेत ध्यान दिएर यो पाठ्यक्रम तयार गरिएको छ । यसर्थ लेखिविधि विषयको पाठ्यक्रम विकास गर्दा उल्लिखित विषयवस्तुको अवधारणा विकास, अभ्यास र निरन्तर सिकाइ तथा मूल्याङ्कनबिचको सन्तुलन कायम गरिएको छ ।

यस पाठ्यक्रममा परिचय, तहगत सक्षमता, कक्षाकगत सिकाइ उपलब्धि, विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम, सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया र विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई समेटिएको छ । यस क्रममा पाठ्यक्रम लेखन तथा विकासको विषयगत औचित्य, पाठ्यक्रममा रहेका मुख्य विशेषता तथा पाठ्यक्रमको स्वरूपलाई समेटी परिचय, विषयगत रूपमा अपेक्षित ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति, मूल्य र कार्य तत्परतालाई समेटी त्यसको क्रियात्मक स्वरूपमा सक्षमता समावेश गरिएको छ । त्यसै गरी यसमा सिकाइको स्तर र सक्षमताको विशिष्टीकृत विस्तृतीकरण गरी सिकाइ उपलब्धि र सक्षमतालाई सम्बन्धित गरिएको छ भने अघिल्ला कक्षासँगको लम्बीय सन्तुलनका आधारमा विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम, विषयगत विशिष्टता र मौलिकतालाई समेटिएको छ । यसमा सिकाइ सहजीकरणका विधि तथा प्रक्रियाका साथसाथै निर्माणात्मक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कनका विधि तथा प्रक्रिया उल्लेख गरी विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई व्यवस्थित गरिएको छ ।

२. तहगत सक्षमता

माध्यामिक तह (कक्षा ११ र १२) को अध्ययनपश्चात् विद्यार्थीहरूमा लेखाविधिका निम्नलिखित सक्षमता हासिल हुने छन् :

१. लेखापालनको अर्थ, सिद्धान्त र उद्देश्यसँग परिचित भई दोहोरो र एकोहोरो लेखा प्रणालीको प्रयोग

२. आर्थिक कारोबारहरूको प्रारम्भिक खाता अभिलेखनका लागि स्थिर सम्पत्तिको ह्रास कट्टी र खाताको तयारी र प्रयोग

३. ह्रास कट्टी, एकलौटी, साझेदारी, गैर नाफामूलक सङ्गठनहरू र अन्य प्रकारका फर्मको लेखा अभिलेख र वित्तीय विवरण तयारी र प्रस्तुति

४. सरकारी आर्थिक कारोवारहरूको गोश्वारा भौचर, बैङ्क नगदी खाता, खर्चको फाँटबारी र बजेट हिसाब खाताको तयारी र उपयोग

५. एकल खाता कोष प्रणालीका उद्देश्य र विशेषताको बोध तथा आवश्यकतानुसार उपयोग

६. कम्पनीको वर्गीकरण र सेयरसम्बन्धी कारोबारहरूको अभिलेखन

७. ऋणपत्रको प्रयोग र यसको अभिलेखन

८. वित्तीय विवरणको उद्देश्य र सीमाको वर्णन र अभिलेखन तथा नगद प्रवाह विवरणको तयारी एवम् प्रयोग

९. सामग्री, श्रम, एकाइ अथवा उत्पादन लागतसम्बन्धी लेखाको अभिलेखन र प्रयोग

१०. जर्नल र लेजरको प्रविष्टी

३. कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

कक्षा ११

एकाइ	**विषयक्षेत्र**	**सिकाइ उपलब्धि**
१	लेखा अभिलेखन तथा लेखाविधिको अवधारणा	१.१ लेखा अभिलेखन तथा लेखाविधिको सैद्धान्तिक अवधारणा १.१.१ लेखा अभिलेखन र लेखाविधिको पचिय दिन १.१.२ लेखा अभिलेखन र लेखाविधिबिच फरक छुट्याउन १.१.३ लेखाविधिको सर्वमान्य सिद्धान्तको पहिचान तथा व्याख्या गर्न १.१.४ नेपाल लेखामान र नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान पहिचान गर्न १.१.५ लेखाविधिका आधारभूत शब्दावलीहरूको व्याख्या गर्न १.१.६ दोहोरो लेखा अभिलेखन प्रणाली तथा लेखाका आधारहरूको व्याख्या गर्न १.१.७ लेखा समीकरण तयार गर्न
		१.२ कारोवारहरूको अभिलेखन १.२.१ डेबिट र क्रेडिटको नियमहरू बताउन १.२.२ जर्नल पुस्तिका तथा सहायक पुस्तिकामार्फत प्रारम्भिक अभिलेख राख्न १.२.३ जर्नल खाताहरू, सहायक पुस्तिकाहरू र सन्तुलन परीक्षण तयार गर्न
२	विविध लेखाविधिको अवधारणा	२.१ आधुनिक बैङ्किङ प्रणाली तथा बैङ्क हिसाब मिलान विवरण २.१.१ बैङ्किङ कारोबारहरूको प्रक्रिया बताउन २.१.२ नगदी किताब र पासबुकमा बैङ्क मौज्दात फरक पर्नुका कारणहरू पत्ता लगाउन २.१.३ बैङ्क हिसाब मिलान विवरण तयार गर्न
		२.२ जर्नल प्रपर तथा समायोजित सन्तुलन परीक्षण २.२.१ जर्नल प्रपरको परिचय दिन २.२.२ जर्नल प्रपर तयार गर्न २.२.३ समायोजित सन्तुलन परीक्षण तयार गर्न २.२.४ लेखाविधिका गल्तीहरू सच्चाउन
		२.३ स्थिर सम्पत्तिको लेखाविधि

		२.३.१ स्थिर सम्पत्तिका विशेषताहरू बताउन २.३.२ स्थिर सम्पत्तिहरूको लेखा राख्न २.३.३ स्थिर सम्पत्तिहरूको मूल्य ह्रासका लेखा राख्न २.३.४ नेपालको आयकर नीतिअनुसार मूल्य ह्रासको प्रावधान प्रस्तुत गर्न
		२.४ सञ्चिति र प्रावधान वा व्यवस्थाको लेखाविधि २.४.१ सञ्चिती र प्रावधानबिच फरक छुट्याउन २.४.२ प्रावधानको लेखङ्कन गर्न
३	वित्तीय विवरण	३.१ एकलौटी तथा साझेदारी फर्मको वित्तीय विवरणको तयारी ३.१.१ पुँजीगत र आयगत विवरणको अवधारणाको व्याख्या गर्न ३.१.२ पुँजीगत र आयगत विवरणमा फरक छुट्याउन ३.१.३ एकलौटी तथा साझेदारी फर्मको वित्तीय विवरणहरू तयार गर्न
		३.२ गैर नाफामूलक संस्थाका लेखाविधि ३.२.१ गैर नाफामूलक संस्थाको वित्तीय विवरणहरू (प्राप्ति तथा भुक्तानी खाता, आम्दानी तथा खर्च खाता वासलात) तयार गर्न
		३.३ एकोहोरो तथा दोहोरो लेखा प्रणाली ३.३.१ एकोहोरो लेखा प्रणाली र दोहोरो लेखा प्रणालीमा भिन्नता देखाउन ३.३.२ खुद सम्पत्ति वा स्थिति विवरण, नाफा वा नोक्सान विवरण तयार गर्न
४	सरकारी लेखाविधि	४.१ नेपालमा सरकारी लेखाविधि ४.१.१ नेपालमा सरकारी लेखा प्रणालीको विकास तथा ऐतिहासिक पृष्ठभूमिको व्याख्या गर्न ४.१.२ सरकारी लेखा विधिको वर्णन गर्न ४.१.३ एकल लेखा कोष प्रणालीको विशेषता उल्लेख गरी यसको अभ्यास गर्न ४.१.४ नेपाल सरकारको नयाँ श्रेस्ता प्रणालीको स्वरूप तथा विशेषता उल्लेख गर्न ४.१.५ गोस्वारा भौचर, बैङ्क नगदी किताब, बही खाताहरू, सानो नगदी किताब र खर्चको फाँटबारी तयार गर्न

कक्षा १२

एकाइ	विषयक्षेत्र	सिकाइ उपलब्धि
१	कम्पनी लेखाविधि	१.१ कर्पोरेट अवधारणा १.१.१ निजी कम्पनी र सार्वजनिक कम्पनीबिचको भिन्नताको व्याख्या गर्न १.१.२ कम्पनीका वित्तीय स्रोत उल्लेख गर्न
		१.२ सेयरको लेखा विधि १.२.१ सेयर निष्कासनसम्बन्धी अभिलेखन राख्न
		१.३ ऋणपत्रको लेखा विधि १.३.१ ऋणपत्र निष्कासनसम्बन्धी अभिलेखन राख्न

२.	कम्पनीका वित्तीय विवरण	२.१ कर्पोरेट वित्तीय विवरण २.१.१ वित्तीय विवरणहरू (व्यापार हिसाब खाता, नाफा नोक्सान हिसाब खाता, नाफा नोक्सान बाँडफाँड हिसाब खाता, वासलात) तयार गर्न २.१.२ ठाडो आय विवरण, आर्जित आय विवरण र वासलात तयार गर्न
		२.२ कार्य विवरण २.२.१ कार्य विवरणको आवश्यकता र स्वरूप प्रस्तुत गर्न २.२.२ कार्य विवरण तयार गर्न
		२.३ नगद प्रवाह २.३.१ नगद प्रवाहको अर्थ र आवश्यकता बताउन २.३.२ नगद प्रवाह विवरण तयार गर्न
३	लागत लेखाविधि	३.१ लागत लेखाविधिको अवधारणा ३.१.१ लागत लेखाविधिको उद्देश्य, महत्त्व र सीमा बताउन ३.१.२ लागत लेखाविधि र वित्तीय लेखाविधिबिच फरक देखाउन ३.१.३ लागतको व्याख्या तथा वर्गीकरण गर्न
		३.२ सामग्री र सामग्री नियन्त्रण लेखाविधि ३.२.१ भण्डार खाता तयार गर्न ३.२.२ मौज्दातको तह तथा मितव्ययी आदेश परिमाण निर्धारण गर्न
		३.३ श्रमको लेखाविधि ३.३.१ श्रमिकहरूको ज्याला निर्धारण गर्न
		३.४ उपरिव्यय वा अप्रत्यक्ष खर्च लेखाविधि ३.४.१ उपरिव्ययको बाँडफाँड तथा अप्रत्यक्ष खर्च को वर्गीकरण गर्न
		३.५ एकाइ वा उत्पादन लागत निर्धारण ३.५.१ एकाइ वा उत्पादन लागत निर्धारणको गर्न
		३.६ लागत हिसाब मिलान विवरण ३.६.१ लागत हिसाब मिलान विवरण तयार गर्न
४	लेखाविधिमा कम्प्युटरको प्रयोग	४.१ लेखाविधिमा कम्प्युटरको प्रयोग ४.१.१ लेखाविधिमा कम्प्युटरको प्रयोग गर्न ४.१.२ सफ्टवेयर प्रणालीको प्रयोग गरी लेखा राख्न

४.विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

कक्षा ११

एकाइ	**विषयक्षेत्र**	**विषयवस्तु**	**कार्यघण्टा**
१	लेखा अभिलेखन तथा लेखाविधिको अवधारणा	१.१ लेखा अभिलेखन तथा लेखाविधिको सैद्धान्तिक अवधारणा १.१.१ लेखा अभिलेखन र लेखाविधि • लेखा अभिलेखनको अर्थ, उद्देश्य, फाइदा, महत्त्व र	१०

		विकासक्रम ● लेखाविधिको अर्थ, उद्देश्य, क्षेत्र, कार्य, फाइदा तथा महत्त्व र सीमा, लेखाविधि प्रक्रिया, शाखाहरू (वित्तीय लेखाविधि, लागत लेखाविधि र व्यवस्थापकीय लेखाविधि) र लेखाविधिका क्रियाकलापहरू ● लेखा अभिलेखन र लेखाविधिका भिन्नता ● लेखाविधिका नैतिक मान्यताहरू १.१.२ लेखाविधिको सर्वस्वीकृत सिद्धान्त ● लेखाविधिको सर्वस्वीकृत सिद्धान्तको अर्थ ● लेखाविधिको अवधारणा : मौद्रिक मापदण्डको अवधारणा, व्यावसायिक अस्तित्वको अवधारणा, लेखा अवधिको अवधारणा, निरन्तरताको अवधारणा, लागतको अवधारणा, द्विपक्षीय अवधारणा, आय प्राप्ति अवधारणा, मिलानको अवधारणा ● लेखाविधिका साझा प्रचलन : मेटेरियालिटी (Materiality), स्थायित्व, संरक्षण र औद्योगिक अभ्यास ● नेपाल लेखामान : अर्थ तथा लेखा प्रतिवेदनमा यसको प्रयोग, नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानका परिचय र उद्देश्य १.१.३ लेखाविधिका आधारभूत शब्दावलीहरू ● व्यावसायिक कारोबार, पुँजी, ड्रइन्स (Drawings), दायित्वहरू (चालु तथा स्थिर दायित्वहरू) ● सम्पत्ति (चालु तथा स्थिर सम्पत्ति र दृश्य र अदृश्य तथा काल्पनिक सम्पत्ति, प्राप्ति, भुक्तानी, खर्च, आम्दानी तथा आय, नाफा तथा नोक्सान, खरिद, बिक्री, फिर्ता, मौज्दात, आसामी तथा प्राप्य बिल, साहु, भुक्तानी गर्नुपर्ने बिल, छुट, लगानी) १.१.४ दोहोरो लेखा प्रणाली ● अर्थ, विशेषता र फाइदाहरू, लेखाविधिका आधारहरू (नगद र प्रोदभावी आधार) १.१.५ लेखा समीकरण ● अर्थलेखा समीकरणको प्रयोग गरी कारोबारको विश्लेषण	
		१.२ कारोवारहरूको अभिलेखन १.२.१ डेबिट र क्रेडिटको नियमहरू ● खाताको आधारमा (व्यक्तिगत खाता, वास्तविक खाता	२४

		र नाम मात्रको/अवास्तविक खाता) • लेखा समीकरणका आधारमा (सम्पत्ति, पुँजी तथा दायित्व, खर्च, आम्दानी, लाभ तथा हानी बढ्दा तथा घट्दा) १.२.२ जर्नल माध्यमबाट प्रारम्भिक अभिलेख • परिचय, उद्देश्य र ढाँचा • लेखाविधिका सूचना स्रोत : बिल, भौचर, प्राप्ति रसिद, भुक्तानी रसिद, चेक इत्यादि । • महत्त्वपूर्ण कारोवारहरूको प्रारम्भिक अभिलेख : पुँजी, ड्रइन्स (Drawings), दायित्वहरू, सम्पत्ति, खरिद, बिक्री, नाफा तथा नोक्सान, आयव्यय, वस्तु फिर्ता, सेवा व्यवसायसम्बन्धी कारोबार (सेवा आम्दानी तथा खर्च) • विनिमय बिलका लेखाविधि : परिभाषा, विशेषता, संलग्न पक्षहरू, विनिमय बिलको ढाँचा, बिलको सर्त, बिलको बट्टा गर्नु, बिल हस्तान्तरण, बिल सङ्कलन, बिल बदर/अयोग्य बिल र बिल कारोबारहरूको अभिलेख । १.२.३ सहायक पुस्तिकाहरू • अर्थ र उद्देश्य • व्यापारिक छुट र नगद छुटको अर्थ तथा फरक • खरिद पुस्तिका : अर्थ, खरिद बिजक र खरिद पुस्तिकाको तयारी • बिक्री पुस्तिका : अर्थ, बिक्री बिजक र बिक्री पुस्तिकाको तयारी • खरिद फिर्ता पुस्तिका : अर्थ, डेटि नोट र खरिद फिर्ता पुस्तिकाको तयारी • बिक्री फिर्ता पुस्तिका : अर्थ, क्रेडिट नोट र बिक्री फिर्ता पुस्तिकाको तयारी • प्राप्य बिल पुस्तिका र प्रतिलिपिक बिल पुस्तिका १.२.४ लेजर खाता र सन्तुलन परीक्षण • लेजर खाताको अर्थ, उद्देश्य तथा उपयोगिता, लेजर खाताको नमुना (नमुना तथा अविछिन्न मौज्दात नमुना) १.२.५ नगदी किताब • अर्थ, उद्देश्य तथा प्रकार (एक महलीय नगदी किताब, द्विमहलीय नगदी किताब र त्रिमहलीय नगदी किताब)	

		• सानो नगदी किताब : साधारण र विश्लेषणात्मक १.२.६ सन्तुलन परीक्षण • सन्तुलन परीक्षणको अर्थ, परिभाषा तथा उद्देश्य • सन्तुलन परीक्षणको नमुना • सन्तुलन परीक्षण तयार पार्ने पद्धति • लेजर खाताका मौज्दातहरूबाट सन्तुलन परीक्षण तयारी	
२	विविध लेखाविधिको अवधारणा	२.१ आधुनिक बैङ्किङ प्रणाली तथा बैङ्क हिसाब मिलान विवरण २.१.१ आधुनिक बैङ्किङ प्रणाली • चेकको अर्थ, प्रकार, चेकमा समावेश पक्ष, चेकको हस्तान्तरण वा दरपिठ, चेकको अप्रतिष्ठा वा बदर, बैङ्क विवरण वा पासबुक • बैङ्किङ कारोबारका आधुनिक भौचर : ABBS, Card services, e-banking and mobile banking २.१.२ बैङ्क हिसाब मिलान विवरण • नगदी किताब र पासबुकका अर्थ र महत्त्व, बैङ्क मौज्दात फरक पर्नुका कारण, बैङ्क अधिविकर्ष, बैङ्क हिसाब मिलान विवरणको तयारी	६
		२.२ जर्नल प्रपर तथा समायोजित सन्तुलन परीक्षण २.२.१ जर्नल प्रपर • अर्थ, महत्त्व र भौचर (प्रारम्भिक भौचर वा प्रविष्टि अन्तिम भौचर, हस्तान्तरण भौचर, उधारोमा सम्पत्ति खरिद तथा बिक्रीका भौचर, समायोजन भौचर) २.२.२ लेखाविधिका गल्ती • अर्थ, प्रकार, सन्तुलन परीक्षण तयार गर्नुभन्दा अगाडि देखिएका गल्ती र सन्तुलन परीक्षण तयार पारिसकेपछि देखा पर्ने गल्ती, गल्ती सच्याउने भौचर २.२.३ समायोजित सन्तुलन परीक्षण • अर्थ, उद्देश्य र समायोजित सन्तुलन परीक्षण तयारी	७
		२.३ स्थिर सम्पत्तिको लेखाविधि २.३.१ स्थिर सम्पत्तिहरू • परिचय र स्थिर सम्पतिका प्रकारहरू २.३.२ मूल्य ह्रास • मूल्य ह्रासको परिभाषा, मूल्य ह्रासका कारण, मूल्य ह्रासको फाइदा, मूल्य ह्रासलाई प्रभाव पार्ने तत्त्व र	८

		नेपालको आयकर नीतिअनुसार मूल्य ह्रासको प्रावधान ● मूल्य ह्रास निर्धारण विधि : सिधा रेखा विधि, घट्दो मूल्य ह्रास विधि ● लेखाविधि : सम्पत्तिको खरिद, वार्षिक ह्रास कट्टीको लेखा, अतिरिक्त सम्पत्तिको खरिद, सम्पत्तिको बिक्री, स्थिर सम्पत्ति र ह्रास कट्टी ● अग्रगामी तथा पश्चगामी प्रभावसहित मूल्य ह्रास विधिमा परिवर्तनको लेखाविधि (अतिरिक्त सम्पत्तिको खरिद र सम्पत्तिको बिक्रीबाहेक)	
		२.४ सञ्चिति र प्रावधान वा व्यवस्थाको लेखाविधि २.४.१ सञ्चिति ● अर्थ, विशेषताहरु, उद्देश्य र प्रकार २.४.२ प्रावधान ● अर्थ, विशेषता, उद्देश्य तथा महत्त्व, सञ्चिति र प्रावधानबिचको भिन्नता, प्रावधानको सिर्जना र तिनको लेखा प्रविष्टि कार्य, वित्तीय विवरणमा असर, NAS का आधारमा खराब तथा शङ्कास्पद ऋणका लागि प्रावधान, करका लागि प्रावधान	५
३	वित्तीय विवरण	३.१ एकलौटी तथा साझेदारी फर्मको वित्तीय विवरणहरूको तयारी ३.१.१ पुँजीगत र आयगत अवधारणा ● अर्थ र प्रकार, पुँजीगत र आयगत भिन्नता (खर्च, प्राप्ति, नाफा, नोक्सान र जगेडा डिफर्ड आयगत खर्च) । ३.१.२ वित्तीय विवरणको तयारी ● अर्थ, अङ्ग तथा परम्परागत आधारमा वित्तीय विवरणको तयारी (व्यापार हिसाब खाता, नाफा नोक्सान हिसाब खाता, वासलात) र आधुनिक आधारमा NAS र NFRS अन्तर्गत वित्तीय विवरणको तयारी (आय विवरण र वासलात) समायोजनसहित र समायोजनरहित (प्रोदभावी तथा डिफर्ड) को एकलौटी, साझेदारी र सेवासँग सम्बन्धित कार्य ।	२४
		३.२ गैर नाफामूलक संस्थाका लेखाविधि ३.२.१ गैर नाफामूलक संस्था ● अर्थ, गैर नाफामूलक संस्थाहरूको प्रयोगमा आउने शब्दावली (सदस्यता शुल्क, प्रवेश शुल्क, पत्रपत्रिकाको बिक्री, विभिन्न कार्यक्रमबाट हुने आय, सम्मानार्थ पारिश्रमिक, स्वेच्छिक दान, आजीवन सदस्यता शुल्क,	८

		चन्दा, बन्दोबस्त कोष, सरकारी अनुदान, विशेष कोष, पुरानो सम्पत्ति धुल्याउने) • प्राप्ति तथा भुक्तानी खाता : अर्थ, विशेषता र सीमा, प्राप्ति तथा भुक्तानी खाताको तयारी • आम्दानी तथा खर्च खाता : अर्थ, उद्देश्य र आम्दानी तथा खर्च खाता र प्राप्ति तथा भुक्तानी खाताबिच भिन्नता, आम्दानी तथा खर्च खाताको तयारी • वासलात : अर्थ, समायोजनसहित र समायोजनरहित वासलातको तयारी	
		३.३ एकोहोरो तथा दोहोरो लेखा प्रणाली ३.३.१ एकोहोरो लेखा प्रणाली • एकोहोरो लेखा प्रणाली अर्थ, विशेषता, फाइदा र बेफाइदा • एकोहोरो लेखा प्रणाली र दोहोरो लेखा प्रणालीबिच भिन्नता • खुद सम्पत्ति वा स्थिति विवरण विधि : अर्थ र महत्त्व, स्थिति विवरणको तयारी (समायोजनसहित र समायोजनरहित) • नाफा नोक्सानको विवरण : अर्थ, नाफा वा नोक्सान निर्धारणका लागि नाफा वा नोक्सान विवरणको तयारी (समायोजनसहित र समायोजनरहित)	५
४	सरकारी लेखाविधि	४.१ नेपालमा सरकारी लेखाविधि ४.१.१ सरकारी लेखाविधि • परिचय, विशेषता, उद्देश्य, सरकारी लेखा र व्यावसायिक लेखाविधिबिचका भिन्नता ४.१.२ नेपाल सरकारको नयाँ श्रेस्ता प्रणाली • विकासक्रम, विशेषता, उद्देश्य तथा महत्त्व, सीमा तथा कमजोरी, नयाँ श्रेस्ता प्रणालीमा प्रयोग भएका फाराम (म.ले.प.फा. ५, ८, १०, १३ र १४) लेखाविधि स्तरको वर्गीकरण र खर्च शीर्षकहरूको वर्गीकरण ४.१.३ एकल खाता कोष प्रणाली • विशेषता, उद्देश्य तथा भुक्तानी आदेश विवरण ४.१.४ गोस्वारा भौचर • अर्थ, डेबिट र क्रेडिटका नियम, प्रकार (साधारण गोस्वारा भौचर, पेस्कीसम्बन्धी गोस्वारा भौचर, विविध गोस्वारा भौचर बजेट निकासा, तलब वितरण, धरौटी, रकमान्तर त्रुटि सच्याउने) ४.१.५ बैङ्क नगदी किताब • अर्थ, गोस्वारा भौचर बनाएर र नबनाईकन बैङ्क नगदी	२३

		किताबको तयारी ४.१.६ हिसाब खाताको तयारी ● अर्थ, मासिक पेस्की विवरण खाता, बजेट हिसाब खाता, कार्यक्रम गत खाताको तयारी ४.१.७ खर्चको फाँटबारी ● खर्चको फाँटबारीको अर्थ, खर्चको फाँटबारीको उद्देश्य, खर्चको फाँटबारीको तयारी	
जम्मा			१२०

कक्षा १२

एकाइ	**विषयक्षेत्र**	**विषयवस्तु**	**कार्यघण्टा**
१.	कम्पनी लेखाविधि	१.१ कर्पोरेट अवधारणा १.१.१ कम्पनी ● निजी कम्पनी र सार्वजनिक कम्पनी : अर्थ, विशेषता, निजी कम्पनी र सार्वजनिक कम्पनीबिच भिन्नता, कम्पनीका कागजातहरू (प्रबन्ध पत्र, नियमावली र विवरण)	६
		१.२ सेयरको लेखाविधि १.२.१ कम्पनीको सेयरपुँजी ● सेयरपुँजीको अर्थ, सेयरपुँजीको प्रकार (अधिकृत पुँजी, जारी पुँजी, आवेदित पुँजी, माग पुँजी, चुक्ता पुँजी) ● कम्पनीको सेयर : अर्थ, विशेषता, प्रकार (साधारण सेयर, पूर्वाधिकार सेयर) ● पूर्वाधिकार सेयरका किसिम : फिर्तायोग्य पूर्वाधिकार सेयर, फिर्ता अयोग्य पूर्वाधिकार सेयर, परिवर्तनशील पूर्वाधिकार सेयर, अपरिवर्तनीय साधारण सेयर, सहभागी पूर्वाधिकार सेयर, गैरसहभागी पूर्वाधिकार, सञ्चयी पूर्वाधिकार सेयर, असञ्चयी पूर्वाधिकार सेयर, साधारण सेयर र पूर्वाधिकार सेयरमा भिन्नता, नेपाल कम्पनी ऐनमा सेयर निष्कासनसम्बन्धी व्यवस्था ● सेयर निष्कासिन विधि तथा लेखाङ्कन : एकमुष्ट रूपमा सेयर निष्कासन, किस्ताबन्दी रूपमा सेयरको निष्कासन, सेयरको जफत, सेयरको पुनः निष्कासन, सेयरको न्यूनतम आवेदन, न्यून आवेदन र अधिक आवेदन (बढी आवेदित सेयर पुरै अस्वीकार, आवेदित	८

		सबै सेयरलाई समानुपातिक रूपमा बाँडफाँड, मिश्रित बाँडफाँड (अस्वीकार र समानुपातिक दुवै तरिका अपनाएर) ● नगदमा सेयर निष्कासन : अङ्कित मूल्यमा, प्रव्याजमा र छुटमा सेयर निष्कासन ● नगदबाहेक अन्यमा सेयर निष्कासन : अभिगोपन, सम्पत्ति खरिदबापत सेयर निष्कासन	
		१.३ ऋणपत्रको लेखाविधि १.३.१ ऋणपत्र ● ऋणपत्रको अर्थ, विशेषता, महत्त्व र प्रकार (दर्ता ऋणपत्र बाहक, सुरक्षित ऋणपत्र, असुरक्षित ऋणपत्र, फिर्तायोग्य ऋणपत्र, फिर्ता अयोग्य ऋणपत्र, परिवर्तनशील ऋणपत्र अपरिवर्तनशील ऋणपत्र, प्रथम तथा द्वितीय ऋणपत्र) ● सेयर र ऋणपत्रबीच भिन्नता ● ऋणपत्र निष्कासन विधि तथा लेखाङ्कन : एकमुष्ट ऋणपत्र निष्कासन, विभिन्न सर्तमा नगद फिर्ता गर्ने गरी ऋणपत्रको निष्कासन, नगदबाहेक अन्यमा ऋणपत्र निष्कासन, बन्धकी सुरक्षणको रूपमा ऋणपत्रको निष्कासन, एकमुष्ट नगद भुक्तानी तथा सेयरमा रुपान्तरणद्वारा ऋणपत्र फिर्ता	५
२	कम्पनी वित्तीय विवरण	२.१ कर्पोरेट वित्तीय विवरण २.१.१ वित्तीय विवरणको तयारी ● वित्तीय विवरणको अर्थ ● परम्परागत विधिका आधारमा कम्पनीको वित्तीय विवरणको तयारी (व्यापार हिसाब खाता, नाफा नोक्सान हिसाब खाता, नाफा नोक्सान बाँडफाँड हिसाब खाता, वासलात) ● समायोजनसहित र समायोजनरहित नेपाल लेखामान, नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान र संस्थागत कम्पनी ऐनअनुसार आधुनिक विधिका आधारमा कम्पनीको वित्तीय विवरणको तयारी (आय विवरण, सञ्चित आय विवरण, वासलात, समायोजनसहित र समायोजनरहित व्यापार तथा सेवासम्बन्धी संस्था) ● सेयर धनीहरूको स्वामित्व परिवर्तन विवरण	२४
		२.२ कार्य विवरण	८

		२.२.१ कार्य विवरणको तयारी ● कार्य विवरणको परिचय तथा कार्य विवरणको आवश्यकता ● कार्य विवरणको तयारी	
		२.३ नगद प्रवाह २.३.१ नगद प्रवाह विवरण ● नगद प्रवाह विवरणको अर्थ तथा महत्त्व ● कार्यविवरण वा सन्तुलन परीक्षणका आधारमा अमूर्त समायोजनरहित (प्रत्यक्ष विधि र अप्रत्यक्ष विधिद्वारा) नगद प्रवाह विवरणको तयारी ● तुलनात्मक वासलातको आधारमा अमूर्त समायोजनरहित (प्रत्यक्ष विधि र अप्रत्यक्ष विधिद्वारा)	१८
३	लागत लेखाविधि	३.१ लेखाविधिको अवधारणा ३.१.१ लागत लेखाविधिको परिचय ● लागत लेखाविधिको अर्थ, उद्देश्य, महत्त्व र सीमा ● वित्तीय लेखाविधिका सीमा ● लागत लेखाविधि र वित्तीय लेखाविधिको भिन्नता ● लागतका विधिहरू : कार्य लागत विधि, ठेक्का लागत विधि, प्रक्रियागत लागत निर्धारण विधि, सेवा लागत विधि, उत्पादन तथा एकाइ लागत विधि, समूह लागत निर्धारण विधि र बहुसङ्ख्यक लागत विधि ३.१.२ लागत अवधारणा र वर्गीकरण ● लागत अर्थ, लागतको वर्गीकरण (उत्पादन र प्रक्रियाका आधारमा, प्रकृति वा तत्त्वका आधारमा, कार्यका आधारमा, आचरण वा परिवर्तनशीलताका आधारमा, नियन्त्रणका आधारमा)	४
		३.२ सामग्री र सामग्री नियन्त्रण लेखाविधि ३.२.१ सामग्री र सामग्री नियन्त्रण लेखाविधि ● सामग्री र सामग्री नियन्त्रणको अर्थ र उद्देश्य ● खरिद र प्राप्तिसम्बन्धी कार्यविधि (खरिद आवश्यकताको मागपत्र प्राप्त गर्नु, बोलपत्र आह्वान, खरिद आदेश पठाउन, सामग्रीको प्राप्ति, सदर गर्ने र भुक्तानी गर्ने)	१०